

НА ПОЎДНІ ПАЛЕССЯ Ў ХУТКІМ ЧАСЕ ЗІМЫ НЕ БУДЗЕ

Такія прагнозы на будучыя дзесяцігоддзі даюць беларускія метэаролагі

Айчынныя эксперты вызначылі, як зменіцца наш клімат у найбліжэйшых дзесяцігоддзі. Пра гэта ідзе гаворка ў аналітычнай запісцы «Агракліматычнае занаванне тэрыторыі Беларусі з улікам змены клімату». Мы прыводзім знакавыя вытрымкі з гэтага даследавання.

НА 2,7 ГРАДУСА ЦІ НАВАТ УЖО БОЛЬШ?

З 1989 года ў нас пачаўся са-мы працяглы перыяд пацяплення за ўвесь час інструментальных назіранняў на працягу апошніх амаль 130 гадоў. За гэты час сярэднегадавая тэмпература паветра ў нашай краіне на 1,3 градуса перавысіла кліматычную норму. У 2015 годзе сярэдняя гадавая тэмпература паветра склала плюс 8,5 градуса, што на 2,7 градуса вышэй за кліматычную норму і стала-ся самай высокай за ўвесь перыяд, пачынаючы з 1881 года. У выніку пацяплення адбылася змена ме-жаў агракліматычных зон (аблас-цей): Паўночная агракліматычная вобласць распалася, а на поўдні Беларускага Палесся ўтварылася новая, больш цёплая агракліма-тычная вобласць. Даследаванні паказваюць, што тэндэнцыі гэтых змен у наступныя дзесяцігоддзі за-хаваюцца.

ПАШЫРЫЛІСЯ ПАСЕВЫ СЛАНЕЧНІКУ, АГАРОДНІННАГА ГАРОШКУ І СПАРЖАВАЙ ФАСОЛІ

Экспертныя ацэнкі паказваюць, што ўмовы надвор'я прыводзяць да змены валавога прадукту сель-скай гаспадаркі ў краіне як мінімум на 15—20 %. У апошнія 20 гадоў у краіне назіраецца наступная эканамічна значная асаблівасць: сярэдні валавы збор збожжа пры-кладна 7—8 млн тон, але ў неспры-яльныя па ўмовах надвор'я гады зніжаецца да 5,5—6 млн тон, а ў спрыяльныя — дасягае 9,5 млн тон. Спецыялісты прадказваюць

непазбежнасць перабудовы ўсіх сістэм вядзення сельскай гас-падаркі ў выніку зрушэння зон у паўночным напрамку на значныя адлегласці. Так, цяпер ажыццяўля-юцца канкрэтныя мерапрыемствы па адаптацыі сельскай гаспадаркі да змены клімату. За апошнія га-ды значна павялічыліся пасяўныя плошчы кукурузы на зерне. У гас-падарках Брэскай і Гомельскай абласцей укараняецца ў вытвор-часць азімы ячмень, уборку яго па-чынаюць на два-тры тыдні раней за іншыя культуры. Гэта таксама дзякуючы павелічэнню сумарных тэмператур у чэрвені—ліпені. Уз-раслі пасяўныя плошчы рапсу на насенне. У паўднёвых абласцях штогод праводзіцца пасеў соі (да пяці тысяч га), пашырыліся пасевы сланечніку, агародніннага гарош-ку, цукровай кукурузы, спаржавай фасолі.

Працягласць цёплага перыяду з сумай тэмператур паветра вышэй за нуль да 2041—2060 гадоў у сярэднім узрасце на 35 дзён і будзе вагацца ад 280 да 310 дзён. «А на крайнім паўднёвым захадзе ў раёне Брэста сярэдняя працягласць такога перыяду складзе 365 дзён, гэта значыць зімы не будзе».

Асвоена вырошчванне ранніх цёплалюбівых сартоў бульбы. Пра-цягваюцца работы па стварэнні прамысловых плантацый вінагра-ду, вядуцца работы па пашырэнні плошчаў бахчавых культур.

КЛІМАТ ПАДЧАС ПАЦЯПЛЕННЯ

Упершыню змена межаў агра-кліматычных абласцей у выніку сучасных змен клімату і з'яўленне новай агракліматычнай вобласці адзначана ў 2004 годзе. Цёплае надвор'е ў перыяды актыўнай ве-гетацыі наступных гадоў (асабліва анамальна спякотнае лета ў 2010, 2014, 2015 гадах) яшчэ больш змянілі мяжу агракліматычных

абласцей і пашырылі межы новай агракліматычных вобласці. Яе мя-жа на Гомельшчыне зрушылася на поўнач, асабліва на паўднёвым усходзе рэгіёна.

Клімат Беларусі вызначаюць як умерана кантынентальны. Сярэд-негадавая тэмпература паветра складае 7,1 градуса. Сярэднега-давыя тэмпературы змяняюцца ад плюс 6,4 градуса ў Віцебскай вобласці да плюс 7,8 градуса ў Брэскай вобласці. Самы цёплы месяц ліпень — 18,9 градуса, самы халодны студзень — мінус 3,9 гра-дуса. Гадавая сума ападкаў скла-дае 652 мм найбольшая колькасць ападкаў выпадае на Навагрудскім узвышшы — у сярэднім 745 мм, найменшая — на захадзе краіны, у Гродне — за год у сярэднім вы-падае 548 мм ападкаў. Каля 70 % гадавой сумы ападкаў прыпадае на цёплы перыяд, калі ідуць ліў-невья дажджы.

Снежнае покрыва на тэрыторыі краіны ляжыць ад 64 дзён — на паўднёвым захадзе і да 115 дзён — на паўночным усходзе.

ДВА СЦЭНАРЫІ — НІВОДНАГА ПАХАЛАДАННЯ

Даследчыкі вывучылі некалькі кліматычных мадэляў, каб спра-гназаваць змены клімату. Аўтары разглядаюць два сцэнарыі: сярэд-няга антрапагеннага радыяцый-нага ўздзеяння і жорсткага. Другі сцэнарыі ацэньваецца як мала-верагодны.

Прагнозы, зробленыя на перыяд 2010—2039 гадоў, паказваюць па-велічэнне сярэднегадавой тэмпе-ратуры паветра на адзін градус. Паводле першага сцэнарыя пра-гнозныя ацэнкі агракліматычных паказчыкаў наступныя: пачатак пе-рыяду з тэмпературай вышэй за 10 градусаў можна чакаць вясной на 3—7 дзён раней, а ўвосень яны будуць заканчвацца на 2—6 дзён пазней, што забяспечыць павелі-чэнне працягласці вегетацыйнага перыяду амаль на два тыдні.

Больш за тое, працягласць цёп-лага перыяду з сумай тэмператур паветра вышэй за нуль да 2041—2060 гадоў у сярэднім узрасце

на 35 дзён і будзе вагацца ад 280 да 310 дзён. «А на крайнім паў-днёвым захадзе ў раёне Брэста сярэдняя працягласць такога пе-рыяду складзе 365 дзён, гэта зна-чыць зімы не будзе», — сказана ў дакуменце. Сярэднія тэмпературы ў розныя поры года вырастуць на 1,6—2,4 градуса. Чакаецца нязнач-нае павелічэнне колькасці ападкаў восенню і зімой. Увесну і ўлетку іх колькасць практычна не зменіцца, але ўвільгатненне сельгаскультур летам знізіцца з-за павышэння тэмпературы паветра.

Жорсткі сцэнарыі прадугледж-вае павелічэнне цёплага перыяду з сумай тэмператур паветра вы-шэй за нуль да 2041—2060 гадоў на 54 дні. Сярэднія тэмпературы ў розныя поры года вырастуць на 2,3—3,1 градуса. У гэтым выпад-ку летам з-за высокіх тэмператур і недахопу вільгаці засушліваець тэрыторыі будзе ўзрастаць, што запатрабуе ўнясення змен у тэх-налогіі вырошчвання шэрагу сель-гаскультур.

У наступныя дзесяцігоддзі ў краіне чакаюцца новыя змены ме-жаў агракліматычных зон. «Цэн-тральная агракліматычная воб-ласць да 2030 года фактычна рас-падзецца, а яе месца зойме былая паўднёвая вобласць. Пры гэтым практычна на ўсёй тэрыторыі кра-іны магчыма будзе вырошчванне кукурузы на зерне, сланечніку. Новая агракліматычная вобласць прасунецца далёка на поўнач і зой-ме месца паўднёвай, а на поўдні краіны з'явіцца яшчэ больш цёп-лыя агракліматычныя вобласці.

ПЛЮСОЎ БОЛЬШ, ЧЫМ МІНУСАЎ

У цэлым у шэрагу раёнаў на тэрыторыі краіны могуць склас-ціся больш спрыяльныя ўмовы для сельскай гаспадаркі (у пры-ватнасці, раслінаводства) па па-казчыках забяспечанасці цяплом. Працягнецца паляпшэнне ўмоў пе-разімоўкі азімых культур, больш ранні надыход вясновых працэсаў і тэрмінаў сяўбы яравых культур; паскарэнне высыпання збожжа-вых культур і тэрмінаў іх уборкі. Рост прадукцыйнасці сельскагас-падарчай вытворчасці можа быць забяспечаны за кошт укаранення і пашырэння пасеваў больш цёп-лалюбівых і больш ураджайных культур, такіх як кукуруза на зер-не, сланечніку, буракоў, больш цёплалюбівых кармавых (соі, лю-цэрны і інш.) Пасевы паржышча-вых культур умацуюць кармавую базу жывёлагадоўлі.

У той жа час чакаецца пагар-шэнне паказчыкаў вільгацеза-бяспечанасці глебы, павышэнне рызыкі засух. Гэтыя, а таксама іншыя фактары (негатывнае ўздзеянне высокіх тэмператур, распаўсюджванне шкоднікаў і інвазійных відаў, рызыка паво-дак, пажараў і г. д.) могуць стаць сур'ёзнымі абмежавальнымі фак-тарамі для выкарыстання новых магчымасцяў.

У далейшым межы агракліма-тычных зон павінны ўдакладняцца не радзей аднаго разу за дзесяці-годдзе, лічаць спецыялісты.

Сяргей КУРКАЧ.

○ У тэму

Ва Украіне прагназуюць зімы без снегу

Пра гэта паведаміў дырэктар Укргідраметцэнтра Мікалай Куль-біда.

«У Кіеве ў студзені сярэдняя тэмпература за апошнія 20 гадоў павя-лічылася на 2,4 градуса. Калі праз 20 гадоў яна вырасце на столькі ж, то ў самы халодны месяц года сярэдняя тэмпература будзе складаць толькі мінус 1,5 градуса.

Гэта значыць, у большасці дзён студзеня будзе плюсовая тэмпера-тура і ападкаў практычна не будзе. На фоне павышэння тэмператур-нага рэжыму праз 20—30 гадоў ва Украіне можа наогул не выпадаць снег», — сказаў ён.

■ Карысныя маршруты

МІНСК ПАЗЕЛЯНЕЎ!

Вясной у Ленінскім раёне сталіцы, недалёка ад Ло-шыцкага парку, адкрылі экасцежку «Горад птушак». А цяпер побач з ёй з'явілася яшчэ адна — «Сярэ-браны Лог». Новы «зялёны» маршрут працягласцю ў 800 метраў абсталявалі адукацыйнымі стэндамі і спецыяльнымі «кішэнямі» з лаўкамі.

Уваход на экасцежку — на перасячэнні вуліц Пляха-нава і Якубава, пачынаецца ён з назіральнай пляцоўкі. Далей маршрут падзелены на дзве часткі — пешаходную і веласіпедную. Мяркуецца, што хутка тут будуць праходзіць экскурсіі як для школьнікаў, так і для дарослых. Для гэта-га на сцежцы ўстаноўлена дзевяць тэматычных стэндаў з інфармацый пра мясцовую флору і фаўну, а таксама пра некаторыя экалагічныя праблемы, напрыклад, інвазійныя віды ці лясныя пажары.

Па словах **старшыні Мінскага гарадскога камітэта прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Сяргея МАСЛЯКА**, экасцежкі плануецца адкрыць у кожнай раёне сталіцы, каб ніхто з жыхароў не быў абдзелены зялёнымі зонамі. Ленінскі раён у гэтым плане ўжо стаў уні-кальны: усяго за год тут з'явілася ажно дзве экасцежкі.

— Ідэя стварыць такія «зялёныя» маршруты ў горадзе з'явілася ўжо даўно. Нешта падобнае было зроблена ў 2010 годзе ў Цэнтральным раёне Мінска побач з заказні-кам «Лебядзіны». У 2016-м гэту сцежку рэканструявалі, і ў тым жа годзе з'явілася яшчэ адна — у Каменнай Горцы.

У сталіцы адкрылася дзявятая экасцежка

Мы ўбачылі, што жыхарам экасцежкі падабаюцца, таму фактычна ўключылі іх у праграму добраўпарадкавання горада, — падкрэсліў Сяргей Масляк.

І дадаў, што экасцежкі сёння — аб'ект не толькі рэкрэа-цыйны, але і адукацыйны, і ў нейкім сэнсе нават духоўны. Яны павінны вучыць людзей здаровым зносінам з прыродай і нагадваць, колькі побач прыгажосці. Гэта вельмі важна для гарадскіх жыхароў, асабліва тых, якія рэдка бываюць у лесе ці вёсцы.

Кіраўнік адміністрацыі Ленінскага раёна Пётр ШОСТАК адзначыў, што з адкрыццём новай экасцежкі работа толькі пачынаецца.

— Мы стараемся прыслухоўвацца да жыхароў. Сёння людзі хочуць бачыць тут, напрыклад, яшчэ дзіцячую пляцоў-ку, і мы яе запланавалі. Але, хутчэй за ўсё, узнікнуць праб-лемы са смеццем. Цяпер за чысціню на тэрыторыі адказвае «Зелянбуд», тым не менш ад нас усіх залежыць, як будзе выглядаць сцежка праз некалькі гадоў, — падкрэсліў ён.

Кацярына ЦІТОВА.
Фота аўтара